

Aktualności

Chwała Bohaterom!

29/11/2019, dodał: **Magda Polańska**

Są wydarzenia tragiczne, które trzeba jak najczęściej przypominać, by ostrzegały i budziły zgrozę, a także świadczyły o cenie, jaką zapłacili nasi bliscy za umiłowanie Ojczyzny i bezwzględną postawę wobec okupantów w czasie II wojny światowej.

W 2019 roku mija 76. rocznica śmierci 11 członków Ruchu Oporu AK Oddziału „Mnich” z Mszany Dolnej rozstrzelanych 14 listopada 1943 roku w Kasinie Wielkiej (przez hitlerowską ekspedycję SS) oraz rozstrzelanych w dniu 23 grudnia 1943 roku, również w Kasinie Wielkiej, dziewięciu bezimiennych gimnazjalistów przywiezionych na miejsce zbrodni z więzienia w Nowym Sączu.

Nazwiska rozstrzelanych 14 listopada 1943 r. mieszkańców Mszany Dolnej znalazły się na „Afiszach śmierci”*, które obwieszczały listę osób skazanych na śmierć. Więżono ich w krakowskim areszcie na ul. Montelupich od 16 września i 31 października '43r. po aresztowaniach w Mszanie Dolnej. Później przewieziono ich do więzienia w Nowym Sączu. Nazwiska osób skazanych na rozstrzelanie wywieszone były na tablicach w Mszanie Dolnej i odczytane przed egzekucją. Byli to:

1. Aleksandrowicz Jan, lat 38 (kował, zam. przy ul. Sądowej)
2. Godziński Karol, lat 31 (urzędnik, zam. przy ul. Kolejowej)
3. Łabuz Stefan, lat 30 (kierowca samochodu firmy C. Warchanek)
4. Sianowski Marian, lat 37 (urzędnik, zam. przy ul. Starowiejskiej)
5. Skąpski Jerzy, lat 24 (student UJ, zam. w Mszanie Dolnej, a pochodzący z Krakowa)
6. Stabrawa Stefan, lat 29 (student prawa UJ, bratanek ks. Józefa Stabrawy – proboszcza parafii Mszana Dolna; zam. przy ul. Orkana)
7. Stefaniak Marian, lat 34 (ogrodnik, zam. w Rynku)
8. Reyman Tadeusz, lat 25 (podchorąży, lotnik; w czasie okupacji ukrywał się u hr. Marii Krasińskiej)
9. Tomasik Jan, lat 24 (zam. w Limanowej)
10. Łabuz Józef, lat 25
11. Tokarz Stanisław (zam. w Obidzy).

Wszyscy zginęli za Ojczyznę w odwet za likwidację volksdeutschy: Michała Remera – kierownika kamieniołomu w Kasinie Wielkiej i Jana Kowalczyka – wójta tej miejscowości (10 osób za śmierć Remara, a jedna – za Kowalczyka) przez członków organizacji partyzanckiej „Mnich” z Mszany Dolnej. Po interwencji żony Jana Kowalczyka na gestapo w Nowym Sączu, w dniu 23 grudnia 1943r. w Kasinie Wielkiej, przed domem wójta, zostali rozstrzelani bezimienni gimnazjaliści. Pochowano ich w mogile w pobliżu miejsca egzekucji.

Ostatnią modlitwę przed egzekucjami poprowadził ks. Jan Gimiński, miejscowy wikariusz.

Mieszkańcy Kasiny Wielkiej byli przez hitlerowców zmuszeni do oglądania egzekucji wykonanej przez pluton egzekucyjny SS w bramie dworskiej, nieopodal drogi. Mimo stanowczego zakazu Niemców, aby ciał rozstrzelanych nie grzebać, Katarzyna Kowalczyk, z d. Piwowarska, razem z Sebastianem Skowronkiem i Marcinem Śmieszkiem, przeniosła zwłoki do swojej piwnicy nad potokiem „Młynkowskim” i tam ich pochowano. Wykazała się niezwykłą odwagą. Narażała bowiem

przez swoje postępowanie życie swoje i swojej rodziny.

Ciała pomordowanych doczekały się ekshumacji w dniu 21 kwietnia 1945r. Pochowano ich uroczystie we wspólnej mogile w centralnym miejscu cmentarza parafialnego w Mszanie Dolnej (oprócz zwłok Jerzego Skąpskiego, którego rodzina pochowała na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie). Uroczystość ta była niebywałą manifestacją patriotyczną ludności Mszany Dolnej i okolic.

30 września 1943 roku w okolicach Turbacza zginął kpt. Władysław Szczypka, dowódca pierwszego Oddziału AK „Mnich”. On również został pochowany we wspólnej mogile na mszańskich nekropoli.

Pomnik ofiar ozdobiono rzeźbami symbolizującymi męczeństwo narodu polskiego i jego walkę o wolność. W centralnej części pomnika umieszczono urnę z prochami ofiar obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu – Brzezince wraz z ziemią spod ściany śmierci bloku 11 obozu. Odsłonięcie pomnika odbyło się 31 października 1948 roku. Jego autorem był artysta – rzeźbiarz z Mszany Dolnej – Władysław Jania. Ufundowało go społeczeństwo Mszany Dolnej czcząc w ten sposób pomordowanych w latach 1939 – 1945 przez okupanta hitlerowskiego mszańskich obywateli.

Historię ekshumacji zwłok w Kasinie Wielkiej oraz przeniesienia ich do Mszany Dolnej i budowy pomnika udokumentował przed laty Franciszek Knapczyk:

Staraniem Księdza Stanisława Kosturka, wikarego w parafii mszańskiej od pierwszych lat okupacji niemieckiej, powstał Komitet, który za cel swojej działalności przyjął ekshumację zwłok ofiar terroru niemieckiego, z różnych miejsc tutejszego terenu i ich zgromadzenie w jednej mogile na cmentarzu parafialnym w Mszanie Dolnej. Postanowiono przede wszystkim przenieść zwłoki ofiar egzekucji, przeprowadzonej przez gestapo w Kasinie Wielkiej w dniu 14 listopada i 23 grudnia 1943 r.

Jak wynika z zapisu w księdze zgonów Urzędu Parafialnego w Kasinie Wielkiej, dokonanego przez Księdza Jana Gimińskiego administratora Parafii Kasina Wielka [jak wspominają mieszkańcy Kasiny Wielkiej Kapłan ten modlił się ze skazanymi przed egzekucjami] – w dniu 21 kwietnia 1945 r. dokonano ekshumacji z dwóch mogił, znajdujących się niedaleko Kościoła parafialnego, zwłok 19 Polaków, bohaterów, rozstrzelanych w Kasinie Wielkiej przez hitlerowską ekspedycję S.S. /tzw. Gestapo/. Zwłoki zostały pogrzebane na cmentarzu w Mszanie Dolnej dnia 22 kwietnia 1945 r. przez Księdza Infułata Skalskiego, administratora parafii Mszana Dolna.

Trumny ze zwłokami zamordowanych przez niemieckiego okupanta, na furmankach przybranych zieleni, w olbrzymim kondukcie pogrzebowym, z udziałem liczego duchowieństwa i paru tysięcy uczestników, przewiezione zostały z Kasiny Wielkiej do Mszany Dolnej.

Ludność Kasiny Wielkiej odprowadziła zwłoki pomordowanych do granicy z Mszana Dolną, t. j. do Przymiarek, gdzie nastąpiło uroczyste ich przyjęcie przez parafian mszańskich z udziałem duchowieństwa. Była to wielka uroczystość o charakterze patriotycznym. Po raz pierwszy po wybuchu II wojny światowej, dzwony kościoła mszańskiego – swym donośnym głosem witały ofiary terroru hitlerowskiego, sprowadzone do Mszany Dolnej. (...)

Ciała pomordowanych pogrzebano w zbiorowej mogile, zlokalizowanej w centralnej części cmentarza mszańskiego, do której przeniesiono również zwłoki partyzantów poległych, a pogrzebanych uprzednio w innych częściach cmentarza lub poza nim.

Z inicjatywy miejscowego społeczeństwa, w czynie społecznym, przy niemałym nakładzie środków finansowych i przy pokonaniu dużych trudności materiałowych, na zbiorowej mogile – wybudowano okazały pomnik, dla uczczenia poległych w walce i ofiar terroru germańskiego.

Projektantem i wykonawcą pomnika był artysta rzeźbiarz, pochodzący z tutejszego terenu, a w

Warszawie zamieszkały – Władysław Jania, syn Szymona i Anny, zamieszkałych w Słomce.

Wśród wymienionych na tablicach są osoby rozstrzelane przez wojska niemieckie w pierwszych dniach okupacji, osoby aresztowane przez okupanta, rozstrzelane lub zamęczone w obozach koncentracyjnych oraz polegli na tutejszym terenie partyzanci polscy. (...)

W okresie od ekshumacji zwłok do zbiorowej mogiły, do budowy pomnika, na mogile postawiono krzyż brzozy z tablicą informacyjną”.

Dla upamiętnienia miejsca egzekucji w Kasinie Wielkiej przed budynkiem Szkoły Podstawowej nr 1 w latach 70 – tych XX w. wybudowano pomnik, który w późniejszym okresie uległ zniszczeniu.

W dniu 12 grudnia 2018r. w kościele parafialnym p.w. Św. Michała Archanioła w Mszanie Dolnej ks. proboszcz Jerzy Rażny odprawił Mszę św. w intencji pomordowanych przez Niemców w 1943 r. żołnierzy AK, którzy za Ojczyznę oddali to, co mieli najcenniejsze – własne życie. Takie uroczyste Msze św. są odprawiane co 5 lat. W nabożeństwach uczestniczą przedstawiciele rodzin ofiar.

Cześć ich pamięci!

Na podstawie dokumentów i wspomnień Franciszka Knapczyka opracował córka Anna Knapczyk

Bibliografia:

1. Franciszek Knapczyk „Wspomnienia z okresu II wojny światowej z lat 1939 - 1945”
2. Stanisław Dąbrowa – Kostka „Hitlerowskie Afisze Śmierci”, Krajowa Agencja Wydawnicza w Krakowie, 1983

*Afisze śmierci – Rozporządzenie gubernatora GG Hansa Franka z dnia 2 października 1943 roku „O zwalczaniu zamachów na niemieckie dzieło odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie”. Sankcjonowało ono stosowanie kary śmierci za wszelkie czyny uznane za wymierzone w niemiecki ład.

BEKANNTMACHUNG

Wegen Verbrechens nach §§ 1 und 2 der Verordnung zur Bekämpfung von Angriffen gegen das deutsche Aufbauwerk im Generalgouvernement vom 2. 10. 1943 (Verordnungsblatt für das Generalgouvernement Nr. 82 43) wurden vom Standgericht beim Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Krakau am 31. 10. 1943 zum Tode verurteilt:

1) Kacizak Teofil	14) Legutko Zdzisław
2) Stankowski Stanisław	15) Walawski Roman
3) Łabuz Józef	16) Skapski Jerzy
4) Popiołek Stanisław	17) Sianowski Marian
5) Pryczek Jan	18) Gadziński Karol
6) Leśniak Wojciech	19) Stefaniak Marian
7) Zagajski Franciszek	20) Aleksandrowicz Jan
8) Jończyk Bolesław	21) Rymann Tadeusz
9) Wiśniewski Antoni	22) Łabuz Stefan
10) Chmiel Stefan	23) Tomasiak Jan
11) Hyży Emil	24) Tokarz Stanisław
12) Kudlik Władysław	25) Stabrawa Stefan
13) Wieczorek Stanisław	

Das Urteil ist an den zu Ziffer 1 - 5 Genannten bereits vollstreckt worden.
Die Verurteilten zu Ziffer 6-25 sind für einen Gnadenbeweis in Aussicht genommen.

Sollten jedoch in den nächsten 3 Monaten im Bereiche der Kreishauptmannschaft Neu-Sandez Gewalttaten, insbesondere Überfälle auf Deutsche, Angehörige der mit dem Grossdeutschen Reich verbundenen Staaten oder im Interesse des Aufbauwerkes im Generalgouvernement arbeitende Nichtdeutsche begangen werden, so wird - sofern der Täter nicht sofort ergriffen wird - das Urteil auch an den für einen Gnadenbeweis in Aussicht genommenen Verurteilten vollstreckt werden und zwar in der Form, dass für jede Gewalttat an einem der Schutzbefohlenen des Grossdeutschen Reiches der beabsichtigte Gnadenbeweis für mindestens 10 der Verurteilten hinfällig wird.

Es liegt deshalb in der Hand der nichtdeutschen Bevölkerung, durch sofortige Festnahme oder Veranlassung der Festnahme des oder der Täter oder durch Einwirkung auf ihnen bekannte, irregeleitete Elemente oder durch Anzeigen verdächtiger Personen dafür zu sorgen, dass das Urteil an den für einen Gnadenbeweis in Aussicht genommenen Verurteilten nicht vollstreckt wird.

Neu-Sandez den 31. Oktober 1943

Der SS- und Polizeiführer
im Distrikt Krakau

Druckerei: O. Ledenberger, Neu-Sandez, Hauptstrasse 21. Telefon Nr. 9

OBWIESZCZENIE

Za zbrodnie wykroczenia przeciwko §§ 1 i 2 Rozporządzenia o zwalczaniu napadów na dzieło niemieckiej odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 2. 10. 1943 (Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatorstwa Nr. 82 43) zostały następujące osoby przez Sąd doraźny Dowódcy Policji Bezpieczeństwa i SD w Okręgu krakowskim w dniu 31. 10. 1943 skazane na karę śmierci:

1) Kacizak Teofil	14) Legutko Zdzisław
2) Stankowski Stanisław	15) Walawski Roman
3) Łabuz Józef	16) Skapski Jerzy
4) Popiołek Stanisław	17) Sianowski Marian
5) Pryczek Jan	18) Gadziński Karol
6) Leśniak Wojciech	19) Stefaniak Marian
7) Zagajski Franciszek	20) Aleksandrowicz Jan
8) Jończyk Bolesław	21) Rymann Tadeusz
9) Wiśniewski Antoni	22) Łabuz Stefan
10) Chmiel Stefan	23) Tomasiak Jan
11) Hyży Emil	24) Tokarz Stanisław
12) Kudlik Władysław	25) Stabrawa Stefan
13) Wieczorek Stanisław	

Na osobach pod Nr 1 - 5 wyrok został już wykonany.

Zasądzeni od Nr 6 - 25 są przedstawieni do ulaskawienia.

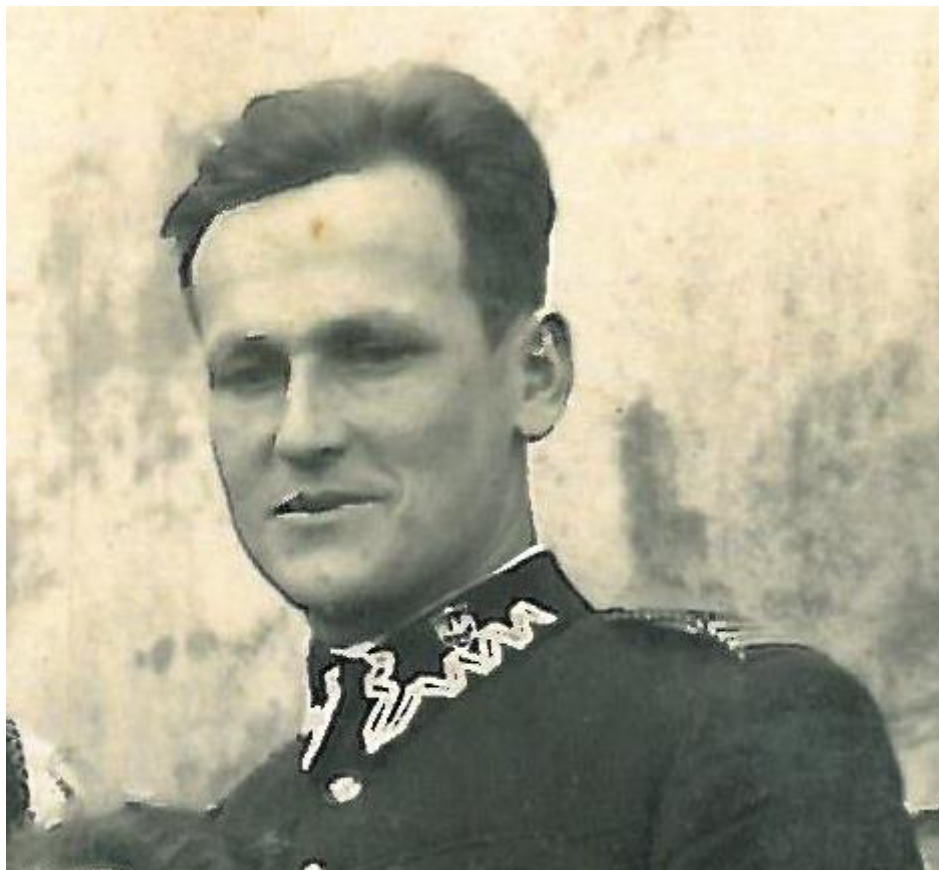
Gdyby jednak w następnych trzech miesiącach w powiecie Nowosądeckim powtórzyły się dalsze akta przemocy a przede wszystkim napady na Niemców obywateli państw z Rzeszą Niemiecką sprzymierzonych, albo też obywateli Rzeszy Niemieckiej, którzy współpracują przy odbudowie Generalnego Gubernatorstwa w tym wypadku - o ile zbrodniarz nie zostanie natychmiast ujęty - zostanie wyrok wykonany także na tych, do ulaskawienia przedstawionych osobach, a mianowicie w ten sposób, że za każdy akt gwałtu na osobach stojących pod opieką Rzeszy Niemieckiej, prze najmniej 10 z wyżej wymienionych osób nie skorzysta z aktu łaski.

Dlatego leży w interesie nieniemieckiej ludności przez natychmiastowe ujęcie względnie spowodowanie ujęcia sprawcy lub sprawców albo przez odpowiednie oddziaływanie na im znajome złamane jednostki albo przez doniesienie podejrzanych osób o to się postarać, aby wyrok na tych do ulaskawienia przedstawionych osobach nie został wykonany.

Neu-Sandez dnia 31 października 1943

Der SS- und Polizeiführer
im Distrikt Krakau

Afisz śmierci, skan z opracowania "Hitlerowskie afisze śmierci" Stanisław Dąbrowa - Kostka; Krajowa Agencja Wydawnicza w Krakowie, 1983

kpt. Władysław Szczypka, dowódca Oddziału Partyzanckiego MNICH (ur. w Mszanie Górnej)
- fot. ze zbiorów A. Knapczyk

Kondukt pogrzebowy ofiar egzekucji w Kasinie Wielkiej (ze zbiorów A. Knapczyk)

Strona z: "Wspomnienia z okresu II wojny światowej z lat 1939 - 1945 Franciszek Knapczyk"
dokumentująca pogrzeb rozstrzelanych w Kasinie Wielkiej (ze zbiorów A. Knapczyk)

MSZANA DOLNA. Grób ofiar wojny

Pierwsza mogiła ofiar II wojny światowej zlokalizowana na cmentarzu w Mszanie Dolnej
(fot. ze zbiorów A. Knapczyk)

Pomnik ofiar II wojny światowej zlokalizowany na cmentarzu parafialnym w Mszanie Dolnej
(fot. ze zbiorów A. Knapczyk)